

QADRIYATLARNING IJTIMOIIY-MA'NAVIY AHAMIYATI VA YOSHLAR TARBIYASIDAGI O'RNI

Tutixon Muxtarova

Toshkent davlat texnika universiteti

"Falsafa va milliy g'oya" dotsenti v.b

Annotatsiya: Qadriyatlar jamiyatning ijtimoiy va ma'naviy hayotida muhim o'rin tutadi. Ular insonlarning xulq-atvori, qarashlari, munosabatlari va jamiyatdagi o'zaro aloqalarini shakllantiradi. Qadriyatlar orqali insonlar o'z hayot maqsadlarini belgilaydi, jamiyatda o'z o'rnini topadi va boshqalar bilan uyg'unlikda yashashga intiladi. Ayniqsa, yoshlar tarbiyasida qadriyatlarning o'ri beqiyosdir, chunki ular kelajak avlodning shakllanishida asosiy omil sifatida xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: jamiyat, milliy va umuminsoniy qadriyatlar, yoshlar, til, madaniyat, adolat, ijtimoiy muammolar.

Yoshlar tarbiyasi jamiyatning barqarorligi va rivojlanishi uchun asosiy omil hisoblanadi. Yosh avlodning to'g'ri tarbiyalanishi, ularning ma'naviy va axloqiy qadriyatlarni o'zlashtirishi, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat bilan qarashi jamiyatning kelajagini belgilaydi. Qadriyatlar yoshlarning shaxsiyati, dunyoqarashi va ijtimoiy faoliyatida yo'nalish beruvchi asosiy tamoyillardir. Shu bois, yoshlarni tarbiyalashda qadriyatlar tizimini shakllantirish va mustahkamlash muhim ahamiyatga ega. Ijtimoiy qadriyatlar jamiyat a'zolari o'rtasidagi munosabatlarni tartibga soladi, ularni birlashtiradi va ijtimoiy birdamlikni ta'minlaydi. Masalan, halollik, adolat, mehr-oqibat, hurmat kabi qadriyatlar jamiyatda ishonch va hamkorlik muhitini yaratadi. Yoshlar bu qadriyatlarni o'zlashtirganda, ular jamiyatda faol ishtirok etishga, mas'uliyatni anglashga va ijtimoiy muammolarni hal qilishga tayyor bo'ladilar. Shu tariqa, ijtimoiy qadriyatlar yoshlarning jamiyatga moslashuvdagi muhim vosita hisoblanadi. Ma'naviy qadriyatlar esa insonning ruhiy olami, axloqiy qoidalari va hayotiy tamoyillarini belgilaydi. Bu qadriyatlar yoshlarning ma'naviy dunyosini boyitadi, ularni hayotdagi murakkab vaziyatlarga to'g'ri munosabat bildirishga o'rgatadi. Ma'naviy qadriyatlar yoshlarni o'ziga hurmat, boshqalarga hurmat, sabr-toqat va fidoyilik kabi sifatlarni rivojlantirishga undaydi. Bu esa ularning shaxs sifatida yetilishiga, jamiyatda ijobiy rol o'ynashiga xizmat qiladi.[1]

Milliy qadriyatlar yoshlarni o'z millati, madaniyati va tarixiga hurmat bilan qarashga o'rgatadi. Mahalla, oila, milliy an'analar, til va madaniyat kabi qadriyatlar yoshlarning milliy o'zligini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Yoshlar milliy qadriyatlarni o'rganib, o'z tarixini va madaniyatini qadrlashga, milliy g'urur va o'ziga bo'lgan ishonchni oshirishga intiladi. Bu esa ularni milliy birdamlikka,

vatanparvarlikka va ijtimoiy faollikka undaydi. Yoshlar tarbiyasida qadriyatlarning shakllanishi o'quv muassasalari, oilalar, mahalla va boshqa ijtimoiy institutlar orqali amalga oshiriladi. Maktablarda va oliy o'quv yurtlarida yoshlar ma'naviy-ma'rifiy tarbiyaga jalb qilinadi, milliy qadriyatlar asosida darsliklar va qo'llanmalar ishlab chiqiladi. Oila esa yoshlarning birinchi tarbiya muhitidir, u yerda ular mehr-muhabbat, hurmat va mas'uliyat kabi qadriyatlarni o'zlashtiradi. Mahalla esa yoshlarni jamiyatga moslashuvchan, bir-biriga yordam beruvchi, ijtimoiy faollikka ega shaxslar sifatida tarbiyalashda muhim rol o'ynaydi.[2]

Zamonaviy jamiyatda yoshlarning tarbiyasida axborot texnologiyalari va ommaviy axborot vositalarining o'rni ortib bormoqda. Shu bois, qadriyatlar tarbiyasida zamonaviy vositalardan to'g'ri foydalanish muhimdir. Internet, ijtimoiy tarmoqlar va boshqa raqamli platformalar orqali yoshlar orasida ijobiy qadriyatlar targ'ib qilinishi, zararli ma'lumotlardan himoyalaniishi kerak. Bu yoshlarning ma'naviy sog'lom o'sishi va jamiyatga foydali shaxs sifatida yetishishida yordam beradi. Qadriyatlarning yoshlar tarbiyasidagi o'rni nafaqat shaxsiy rivojlanish, balki jamiyatning barqarorligi va taraqqiyoti uchun ham muhimdir. Qadriyatlar orqali yoshlar o'zlarini jamiyatning faol a'zosi sifatida his qiladi, ijtimoiy mas'uliyatni anglaydi va jamiyatning ijobiy o'zgarishlariga hissa qo'shadi. Shuning uchun ham tarbiyaviy jarayonda qadriyatlar tizimini mustahkamlash, yoshlarning ma'naviy va ijtimoiy faolligini oshirish dolzarb vazifa hisoblanadi. Yoshlarni tarbiyalashda qadriyatlarni amaliy hayotga tatbiq etish muhimdir. Bu nafaqat nazariy bilimlarni o'rgatish, balki ularni kundalik hayotda qo'llashga o'rgatishdir. Misol uchun, mehr-oqibat, halollik, hurmat kabi qadriyatlar oilada, maktabda, mahallada kundalik munosabatlarda namoyon bo'lishi kerak. Bu yoshlarning shaxs sifatida yetilishiga, ijtimoiy muhitga moslashishiga yordam beradi.[3]

Shuningdek, yoshlar orasida milliy va umuminsoniy qadriyatlarni uyg'unlashtirish zarur. Bu yoshlarni global dunyoqarashga ega, lekin o'z milliy ildizlarini unutmagan shaxslar sifatida tarbiyalash imkonini beradi. Milliy qadriyatlar yoshlarning o'zligini anglashiga yordam berar ekan, umuminsoniy qadriyatlar esa ularni dunyo hamjamiyatining bir qismi sifatida shakllantiradi. Bu esa yoshlarning keng dunyoqarashga ega bo'lishi, boshqa xalqlarga hurmat bilan qarashi va madaniy almashinuvda faol ishtirok etishiga xizmat qiladi. Tarixiy tajriba shuni ko'rsatadiki, qadriyatlarning zaiflashuvi yoki yo'qolishi jamiyatda ijtimoiy muammolar, adolatsizlik, notinchlik va madaniy inqirozlarga olib keladi. Shu sababli, yoshlarni qadriyatlar asosida tarbiyalash, ularning ma'naviy barqarorligini ta'minlash jamiyatning barqarorligi va taraqqiyoti uchun zarurdir. Yoshlar o'z qadriyatlarini anglab, ularga sodiq qolsa, bu jamiyatda ijtimoiy birdamlikni mustahkamlaydi va milliy o'zlikni saqlashga yordam beradi. Yoshlarning tarbiyasida qadriyatlar tizimini shakllantirishda davlat siyosati va jamiyatning barcha sohalari hamkorlikda ishlashi

kerak. Ta'lim tizimi, madaniyat, sport, ommaviy axborot vositalari, nodavlat tashkilotlar va oilalar birgalikda yoshlarning ma'naviy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashi lozim. Bu esa yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish, ularni jamiyat hayotiga jalb qilish va milliy qadriyatlarni saqlash imkonini beradi.[4]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, qadriyatlar yoshlar tarbiyasining asosi bo'lib, ularning shaxs sifatida shakllanishi, jamiyatga moslashuvi va ijtimoiy faolligida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ijtimoiy va ma'naviy qadriyatlarni yosh avlodga singdirish orqali jamiyatning barqarorligi, milliy o'zligi va taraqqiyoti ta'minlanadi. Shu bois, qadriyatlarning yoshlar tarbiyasidagi o'rnini yanada mustahkamlash, ularni zamonaviy hayot talablariga mos ravishda rivojlantirish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Axmedov, O. (2021). "Milliy qadriyatlar va yoshlar tarbiyasi". Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti.
2. Qodirov, S. (2022). "Ijtimoiy qadriyatlar va ularning jamiyatdagi roli". Toshkent: Fan va Texnologiya.
3. Islomova, D. (2023). "Yoshlar tarbiyasida ma'naviy qadriyatlarning o'rnini". Toshkent: Ma'naviyat Nashriyoti.
4. Rasulov, M. (2020). "Zamonaviy jamiyatda qadriyatlar tizimi". Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti Nashriyoti.
5. Tursunov, A. (2022). "Yoshlar va milliy qadriyatlar: muammolar va yechimlar". Buxoro: Buxoro Davlat Pedagogika Instituti Nashriyoti.
6. Karimova, N. (2021). "Ma'naviy tarbiya va yoshlar". Toshkent: O'zbekiston Milliy Axborot Agentligi.
7. Sharipov, J. (2023). "Ijtimoiy-ma'naviy qadriyatlar va yoshlar tarbiyasi". Toshkent: Yoshlar Nashriyoti.
8. Zokirov, B. (2020). "Qadriyatlar tizimining jamiyatdagi o'rnini va yoshlar tarbiyasidagi ahamiyati". Namangan: Namangan Davlat Universiteti Nashriyoti.